

Т. Ж. УРАЗОВ,
*ад'юнкт кафедри кримінального процесу,
Київський національний університет внутрішніх справ*
А. О. ЛЯШ,
*канд. юрид. наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального права та правосуддя,
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
ім. академіка С. Дем'янчука*

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПОДІЙ: ДЕЯКІ ЕЛЕМЕНТИ

Анотація

Розглядаються поняття, елементи криміналістичної характеристики, механізм, види і стадії дорожньо-транспортної події.

Аннотация

Рассматриваются понятия, криминалистическая характеристика, механизм, виды и стадии дорожно-транспортного происшествия.

Annotation

A concept, elements of kriminalistichnoy description, mechanism, kinds and stages of a transport adventure, is examined.

У криміналістичній літературі відсутнє єдине поняття дорожньо-транспортної події (далі - ДТП). Аналіз визначень цього поняття свідчить, що в переважній більшості в їхню основу покладено кримінально-правові ознаки складу відповідних злочинів [1, с. 13-14; 2, с. 7; 3, с. 7; 4, с. 546; 5, с.606].

На думку ряду вчених наукове визначення поняття ДТП повинно розкривати сутність явища, що вивчається, яка встановлюється за допомогою структурних зв'язків, причини, функції та інших подібних категорій [6,49]. ДТП притаманні такі специфічні властивості як ознаки злочину та суспільно-небезпечна шкода або сліди, що відображають очевидні ознаки вчиненого злочину [7, с. 22].

На думку О.П. Онучина, яку ми підтримуємо, ДТП необхідно розуміти як дорожню подію, пов'язану з неузгодженням доцільного і безпечного порядку дорожнього руху, що містить ознаки злочину або відбивається у факті виявлення компетентними органами суспільно небезпечної шкоди і слідів, які сприймаються як наслідки автотранспортного злочину [7, с. 22-23].

Важливе значення для планування досудового слідства має криміналістична характеристика ДТП. Окремі науковці виділяють такі елементи криміналістичної характеристики злочину як спосіб вчинення; інформацію про типові

сліді події; особу злочинця; особу потерпілого [8, с.426]. Інші справедливо доповнюють її предметом безпосереднього посягання [9, с.548], обстановкою вчинення злочину [5, с.608] та іншими елементами.

Найповніше, на нашу думку, елементи криміналістичної характеристики злочину визначили І. В. Гора, А. В. Іщенко, В. А. Колесник. На їхню думку до особливостей злочинів, які належать до криміналістичної характеристики відносяться: безпосередній предмет злочинного посягання; спосіб вчинення й приховування злочину; особу злочинця; особу потерпілого; обстановку вчинення злочину; наслідки злочину у вигляді будь-яких змін у навколишній обстановці; зв'язок певного злочину з іншими видами злочинів [10, с. 182].

Для пізнання ДТП, з'ясування криміналістично значущих обставин відповідного злочину потрібно встановити механізм даної події. Механізм ДТП необхідно розглядати як систему часових, динамічних та інших елементів пов'язаних між собою, обставин та факторів, що утворюють слідову інформацію на об'єктах, які взаємодіють під час цієї події.

Стосовно поняття механізму ДТП у криміналістичній літературі існують різні визначення. Одні автори зазначають, що механізм ДТП - це комплекс пов'язаних об'єктивними закономірностями обставин, що визначають процес зближення транспортного засобу з перешкодою перед ударом, взаємодію його з перешкодою під час нанесення удару і подальший рух транспортного засобу й інших відкинутих ударом об'єктів до зупинки. Таким чином механізм події вони поділяють на три стадії: зближення з перешкодою; взаємодії з перешкодою; переміщення транспортного засобу та інших об'єктів після удару [11, с. 67].

Інші науковці справедливо наголошують на тому, що механізм ДТП це процес розвитку (динаміки) пригоди (точніше - подія. Прим. авт.), що включає взаємне розташування учасників руху, їх дії, взаємне розміщення транспортних засобів і напрямку руху безпосередньо перед дорожньо транспортною пригодою, під час утворення аварійної ситуації в момент такої пригоди і після неї [12, с. 8].

Механізм ДТП характеризується такими поняттями: безпечна дорожньо-транспортна ситуація; небезпечна дорожньо-транспортна ситуація; аварійна ситуація; та супутні фактори.

Безпечна дорожньо-транспортна ситуація - це таке положення й швидкість транспортних засобів на дорозі, за яких не виникає загрози жодному з учасників дорожнього руху.

Небезпечна дорожньо-транспортна ситуація - це таке положення й швидкість транспортних засобів на дорозі, під час якої внаслідок неправильних дій одного з учасників руху виникла реальна загроза ДТП, але при цьому наявна можливість її попередження.

Аварійна ситуація - це небезпечна ситуація, за якої уникнути події неможливо.

Супутні фактори-обставини, що впливають на розвиток дорожньо-транспортної ситуації, полегшують чи навпаки роблять тяжчими наслідки ДТП [11, с.56].

Залежно від механізму (за характером взаємодії) ДТП поділяють на: 1) зіткнення транспортних засобів один з одним; 2) перекидання транспортного засобу; 3) наїзд транспортного засобу на нерухомий транспортний засіб, на іншу нерухому перешкоду, на пішохода, на велосипедиста, на гужовий чи санный транспорт, на тварин тощо; 4) сходження з рейок трамваю чи потягу (зіткнення або перекидання); 5) падіння вантажу, що перевозиться транспортним засобом, яке спричинило шкоду для здоров'я або смерть потерпілого; 6) падання пасажирів з транспортного засобу, що рухається тощо [11, с.54].

У криміналістичній літературі окремі автори пропонують виділяти такі самотійні стадії ДТП: початкова; кульмінаційна; фінальна [13, с.21]. Ця точка зору не знайшла широкої підтримки серед криміналістів. О. П. Онучин запропонував диференціювати структуру ДТП на сім стадій її розвитку: 1) вихідна стадія розвитку події; 2) початкова стадія; 3) виникнення небезпечної дорожньої ситуації; 4) зворотне реагування системи дорожнього руху на небезпеку; 5) керована аварійна обстановка; 6) некерована аварійна обстановка; 7) фінальна стадія з прямими і непрямыми фінальними наслідками дорожньої події [7, с.25].

Література:

1. Маландин И. Г. *Борьба с дорожно-транспортными происшествиями и правонарушениями на автотранспорте в СССР: Дис. ... д-ра юрид. наук*, 1965.
2. Карацев К. М. *Борьба с автотранспортными происшествиями*. - М., 1968.
3. Зотов Б. Я. *Расследование и предупреждение автотранспортных происшествий*. - М., 1972.
4. Максutow И. X. *Расследование преступных нарушений правил безопасности дорожного движения // Криминалистика*. - П., 1976.
5. *Криміналістика: Підручник для студентів юрид. спец, вищих закладів освіти/За ред. В. Ю. Шепітька*. - К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001.
6. Винберг Л. А. *Роль принципа причинности в криминалистических и экспертных идентификационных последствиях // Теория и практика собирания доказательственной информации техническими средствами на предварительном следствии*. - Киев, 1980
7. Онучин А П. *Проблемы расследования дорожно-транспортных происшествий с учетом ситуационных фактов*. - Свердловск: Изд-во Урал, унта, 1987.
8. Шеремет А. П. *Криміналістика: Навчальний посібник*. - К.: Центр на

9. Салтєвский М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. - К. Кондор, 2006.

10. Гора В І., Іщенко А. В., Колесник В. А Криміналістика: Посібник для підготовки до іспитів. Видання друге, доповнене та перероблене. - К. Вид. Паливода А. В., 2004.

11. Розслідування злочинів, пов'язаних із вчиненням дорожньо-транспортних пригод: Метод, реком. / За заг. ред. П. В. Коляди. - К.: РВВ МВС України, 2004.

12. Климчук М.Г1. Розслідування злочинів про порушення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів (криміналістичні та процесуальні аспекти). .Автореф. дис. . .канд. . юрид. наук,.2007.

13 Глистин В. К., Боровских Б. Е. Автотранспортные преступления: (Квалификация и методика расследования). - Я, 1969.